



Digitaalista historiantutkimusta tavoittamassa

Historiantutkimuksen digitalisoituminen puhutti *Digital History in Finland: Possible Futures* -seminaarissa Helsingissä perjantaina 15.4.2016. Tapahtuman tavoitteena oli esitellä ja käsitellä historiantutkimusta sivuavia tai koskevia teknologisia kehityspolkuja ja kertoa uudesta kartoitushankkeesta, jossa selvitetään ”digitaalisen historian” eli tietokoneavusteisen historiantutkimuksen kehitystä, nykytilaa ja tutkijoiden toiveita Suomessa. Selvityshankkeen taustalla on tutkijoita neljästä yliopistosta ja sitä johtaa teollistumisen historian professori Mats Fridlund Aalto-yliopistosta. Hanketta rahoittaa Koneen säätiö. Samanlaisesti seminaarin toinen järjestäjä Suomen Historiallinen Seura saattoi ilmoittaa uuden Digitaalisen historian jaoston perustamisesta.

Seminaari aloitettiin kuulemalla edistyneitä esimerkkejä historiantutkimuksen lähialoilta. Dosentti Kari Uotilan (Muuritutkimus ky) aiheena oli arkeologian pitkälle edennyt digitalisoituminen ja erityisesti kehitys kohti virtuaalisia kaivauksia. Uusi tekniikka kuten laserskannaus nopeuttaa kaivausten dokumentointia suuresti ja syrjäyttää vanhat piirtotaidot, mutta luo toisaalta uusia haasteita niin tekniikan opetteluun, kolmiulotteisen kuvamateriaalin arkistointiin kuin kaivausten jälkeiseen tulosten tulkintaan.

Professori Jukka Tyrkkö (Tampereen yliopisto) avasi korpuspohjaisen historiallisen kielitieteen kehitystä 1950-luvun tietokoneiden käytön alkuvaiheista 1990-luvulla tapahtuneeseen digitaalisen käänteeseen. Yhä suurenevät aineistot ja kehittyneet digitaaliset menetelmät ovat mahdollistaneet aivan uudet kohteet ja kysymykset kielenkäytön tutkimuksessa. Karkeasti ottaen on edetty kieliopin tarkastelusta kohti erilaisten kielenkäyttöjen historiallisesti tietoista erittelyä. Uudet menetelmät ovat vaatineet aiempaa tarkempaa kategorisointia, valintojen tekemistä näkyviksi sekä tiimityöskentelyä projekteissa, joissa eri alojen osaajat mukaan lukien historiantutkijat tuovat alan perustietämyksen hankkeen avuksi. Kuulija ei voinut välttyä ajatukselta, että kielitieteiden teknologia-alustojen kehitys ja keräämät sekä heidän jakamansa aineistot ovat mahdollistaneet digitaalisten toimintatapojen omaksumista, josta historiantutkijat voivat ammentaa oppia.

Professori Jaakko Suominen (Turun yliopisto) kertoi tietokoneiden käyttöönoton varhaisvaiheista historiantutkimuksessa. Esitys pohjautui yhteistyöhön professori Anna Sivulan (Turun yliopisto) kanssa ja käsiteli esimerkiksi Viljo Rasilan *Historiallisessa Aikakauskirjassa* julkaisemia varhaisia kirjoituksia. Ensimmäinen näistä oli ”Tietokone historiantutkimuksessa”. (*Historiallinen Aikakauskirja* 65:2 (1967), 140–146.) Sittenmin pitkään professorina Tampereen yliopistossa vaikuttanut Rasila käytti yliopiston suurtietokonetta tutkimuksessaan *Kansalaissodan sosiaalinen tausta* (Tammi 1968).

Big datan nostattamia mahdollisuuksia ja ongelmia kuvasi professori Mikko Tolonen (Helsingin yliopisto), joka on mukana johtamassa Comhis-projektia uudessa Suomen Akatemian digitaaliset ihmistieteet -tutkimusohjelmassa. Kyseinen konsortio tutkii julkisuuden muutosta Suomessa vuosina 1640–1910 digitaalisen historiantutkimuksen keinoin. Materiaalina toimivat niin kirjastojen metatiedot kuin digitoidut historialliset sanomalehdet.

Lopuksi seminaarin toisen järjestäjän, digitaalisen historiantutkimuksen selvitysprojektin tutkija Petri Paju selosti hankkeen lähtökohtia, tavoitteita ja kyselyä, jolla kerätään yhdessä haastattelujen kanssa tutkijoiden kokemuksia ja näkemyksiä historiantutkimuksen digitalisoitumisesta. Seminaariyleisön kommenttien avulla paranneltu verkkokysely on avattu hankkeen sivulla osoitteessa <https://digihiisfinlandroadmapblog.wordpress.com/>. Kyselyyn voi vastata 30.6.2016 saakka.

Towards a Roadmap for Digital History in Finland: Mapping the Past, Present & Future Developments of Digital Historical Scholarship -hankkeen kysely on helpointa löytää verkosta nimellä etsimällä: ”Digitaalinen historiantutkimus Suomessa: ennen, nyt, huomenna”. Tiedonkeruun tarkoitus on selvittää digitaalisen historiantutkimuksen taustoja, nykytilaa ja etenkin tutkijoiden toiveita alueen kehittämiseksi tulevaisuudessa. Vastauksia käsitellään luottamuksellisesti.

Selvityshankkeen tuloksista kootaan ensin alustava raportti, joka julkaistaan elokuussa 2016, jotta sen tiedot ovat tutkijoiden käytettävissä tulevan syksyn rahoitushaissa ja muuten alan yhteistyön edistämässä. Myöhemmin materiaalia käytetään aineistona tutkimusartikkeleissa ennen tallennusta Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon.

FT PETRI PAJU
AALTO YLIOPISTO